

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 2.

Fylke: Hedmark.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Trysil.

Emne: Transport av høy.

Bygdelag: Flendalen.

Oppskr. av: Andreas Røpeid.

Gard:

(adresse): NEG.

G.nr. 28 Br.nr. 9.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

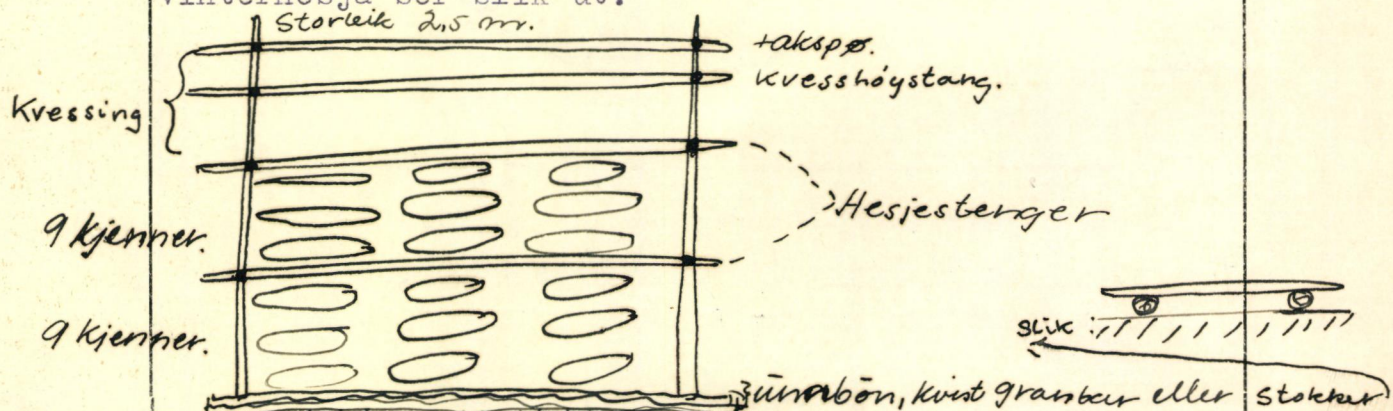
B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
 Per O. Elgshøen, f. på Elgshøen 1880. Bonde.

SVAR

1. Det er ikkje nokon nemnande skilnad på større og mindre gardar. Skiljet fylgjer ikkje storleiken på garden, men om den har mange eller få utslåtter og om dei har god arveidshjelp. Ser ein heile bygda under ett, har utmarkslåttene likevel minka etter 1930. Grunnen til det er dyr arbeidskraft, og god tilgang på kunstgjødsel til jordet og til nyrydding.

Alle gardar har hest.

2. Høy på utslåttene vart enten lagt i lød eller hesje. Det var to slag hesjer, tørkehesje og vinterhesje. (hæsje) Vinterhesja ser slik ut:

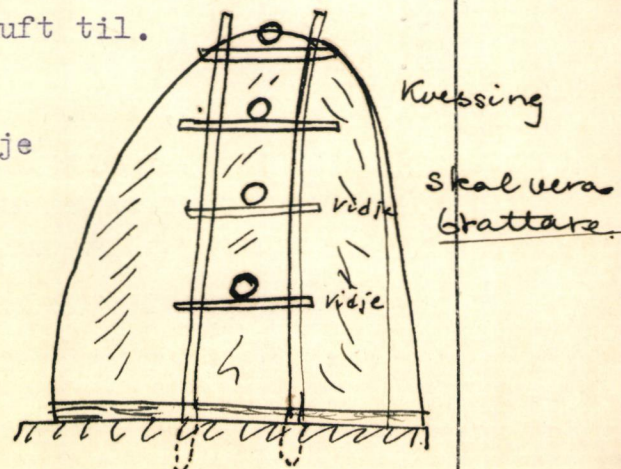

Der reknar 18 kjemmer i ei slik hesje, reknar ikkje med kvessinga, 18 kjemmer er eit lass. Hesjestengene må vera så stive at dei ikkje bøyer seg. Når høyet då sig i hop, vert det åpningar der det kjem luft til.

Vinterhesja frå sida.

Teikning av ei vinterhesje
 i Trysilboka 2, 5.601.

11778

Til vinterhesje og tørkehesje bar ein høyet i kjemmer om det var nær ved. Var det lenger unna, bar en på svagga. Slep var 3-4 unge granne tre som ein brukte istadenfor sla på jordet. Det kan og vera som ein slags slede. Skjekene er bøygde i bakre enden og tener som meiar framme, dei er skodd med tannarstenger i bøygjen (tannarstong = det ytste av ei krokvatsen gran eller furu).

tannastong.

Bak er skjekene fest saman med ein humul som med ein topp heng fast i slepa slik at ein kan svinge dei. Slep er 3-4 lange stenger med tverrtre, bakre enden kviler på marka. Bara i kjemmer, bara i svagga, kjøra på slep.

På slep kjørte ein 2/3 hestelass. Lasset var høgast framme med ein benningsstang over.

Svagga er ei grann bjørk, vel 2 m. lang. Den tynnaste enden vart vridd så ein fekk ei løkke til å tre tjukkaste enden gjennom. På svagga har ein tre kjemmer. (Som normalisert skrivemåte for svagge ville han ha svega).

Svagga vart boren på høyre eller venstre aksla ettersom det høvde.

Det måtte ein hjelpesmann til for å få svagga på ryggen; han sto bak og hjelpte til.

Snorsekk er heilt ukjent, høver ikkje for terrenget, heller ikkje løypestreng. Kipe lite brukt, og i tilfelle bare mellom løa og fjøset. Trillebår vert lite brukt.

Dersom ein skulle bengja noko høy løa for ein regnskur, kunne ein ta to eller laga ei uvand bære.

Høytang liknar på slap.

3. Høyet på utslåtter vart kjørt heim på vinterføre.

4. I slåttene vart det brukt sla eller slap. Slaen er bortimot 2,80 m. lang og 80-90 cm. brei. Den hadde helst tremeiar- trestang - sla: sla der meiane er skodd med tannarstenger. Nå helst brukt vogn. Sommarlasset rekna ein var 2/3 av eit vinterlass.

Ved fjøring heime på jordet brukte ein bennstang. I begge ender av den var det slått inn 2 tappar. Fremme

gjekk det eit tra frå eine enden av tverrtreet på slaen over eine pinnenog med til andre ~~pinne~~ enden av tverrtreet, derifrå opp til andre pinnen og vart gjort fast der. Bak var det fest ei vidje med krok i på høgre sida av tverrstanga. ~~xxxxxxx~~ Bendtauet gjekk over bendstanga att.

Ved vinterkjøring vart brukt vårsi som heldt lasset på plass. Over vart det fest med benntau. Det vart rekna 18 kjemmer på eit vinterlass, pluss kvess.

Ein kunne ~~stix~~ og dra heim høy på skikjelke. Den såg ut som ein vanleg skikjelke men måtte vera lett og sterk. Meiane var skodd med tennarstenger, og den hadde fjetr av tørr bjørk. Ein drog kjelken med kjølksæla som gjekk over eine aksla skrass over brysten og under andre armen. Det vart brukt ein stake til å halda imot med i unnabakke. Dei rekna 6 kjemmer på ein sterk kar.

Det var ingen reglar for korleis siste lasset skulle vera. Det var raka svært vel av jordet, ingenting måtte liggja att.

5. Det er ingen fellesslåtter i bygda.

1/6-1953.

11778

Transport av hö

Fr. O. Helgsholm, f. på Helgsholm 1880. Bonde.

Fylke: Hedmark.

Herad: Trysil.

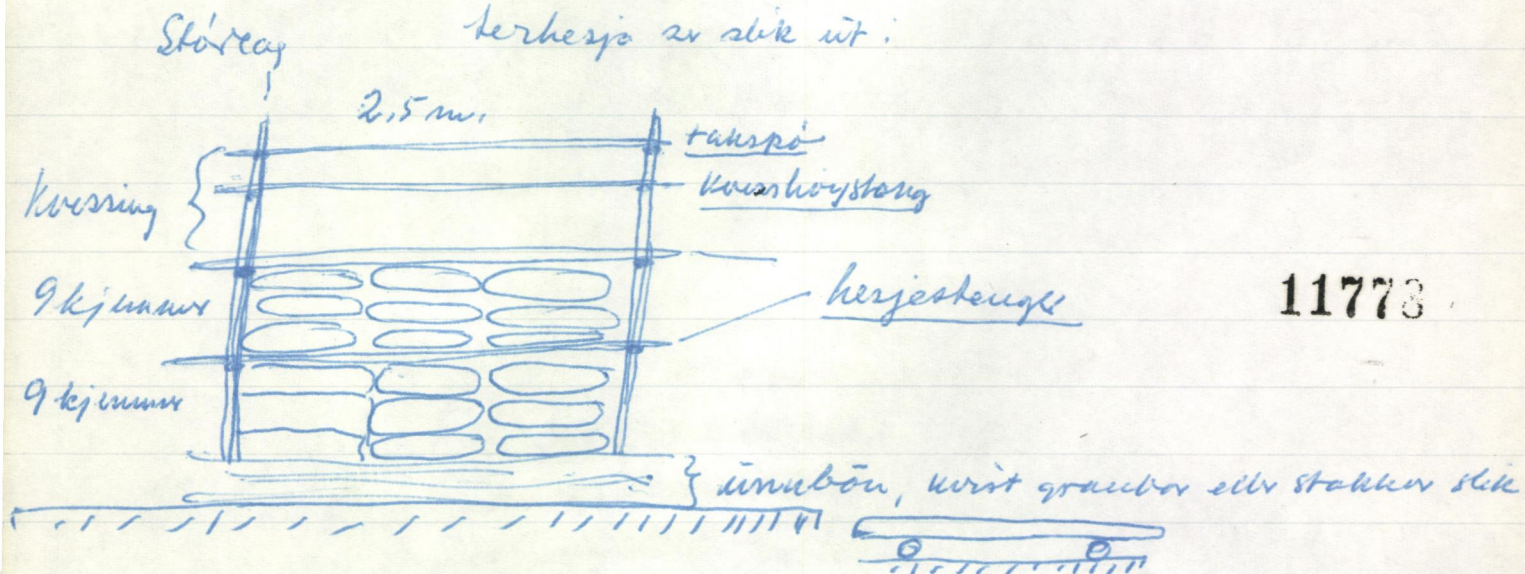
Bygdellag: Flendalen.

Gård: Gr. m. 28. br. nr. 9

1. Det r ikke nogen væsentlig skilnad på større og mindre bruk. Det som r forskjælt, r om ein har mykje utslætt eller ikke. Det første vert slægt i utmarka som heit liggda enna, både på større og mindre gards, ~~det~~ Skiljet fylgjer ikke storleiken på garten, men om ein har mange eller få utslætt og om ein har god arbeidshjelp. For ein heit liggda vinder litt, har utmarksløstom likene minke etter 1930. Grunnen til det r stor arbeidskraft, god høgare på tommerhoging og skogsarbeid og god høgare på kunstgjødd til jorden og til magersting.

Alle gards har hest.

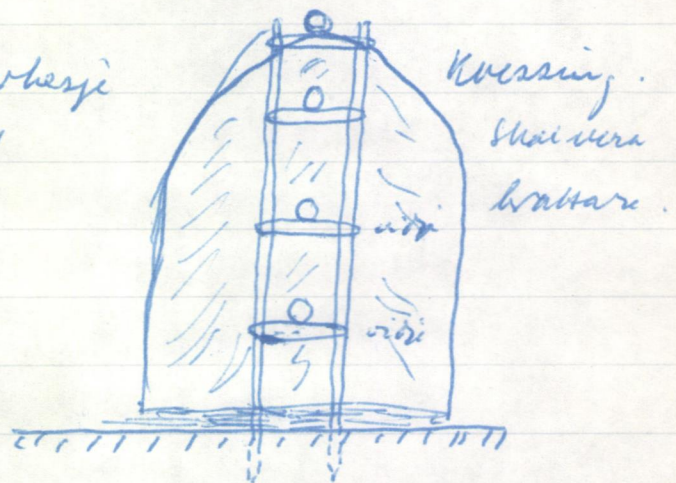
2. Høy på utslættene vert enten lagt i lød eller herje. Det r to slag herje, loddherje og vinterherje (loddje). Vinterherje er slik ut:

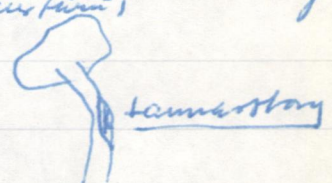
Dei reknar 18 kjerner i ei slik herje, reknar ikke med krossinga. 18 kjerner er eit lass. Herjesteungene må vera så stive at dei ikke bøyer seg. Når høyet dei sig i hop, vert det åpningor av ut kjern luft til.

Vinterhusje på Lida

Tegning av ei vinterhusje
i Trysilbreen 2, s. 601

Til vinterhusje og tøyhusje har ein høget i
kjennar om det var no ved. Var det luge iinner,
har ein på svagga. ~~Ein svagga er ei grann tøyte~~
~~skjæret i innerenden av enden av isen~~
~~vinterhusje er ei tøyte i innerenden av isen~~
~~noa i innerenden av isen~~
Slip av 3-4 unge granne tre som ein brukte
i stad for slat på jorden. Det kan òg vera som
ein slags sled. Skjærene & byggde i bakken enden
of tre som mear framme, dei & skodd med
tannarstenge i byggjen (~~skudd~~ ^{grann (eller fenn)} tannarsteng
det yste av ei kvadratur ~~fenn~~)

Rak & skjærene fast saman med ein hūmil
lone med ein topp tung fast i skipt slik at
ein kan swinge dei. Slip 3-4 lange stenge
med tannar, bakken enden kvilt på marken.

Reira i kjennar, kara i svagga, kjora på
slip

2. På slepde kjöte ein $\frac{2}{3}$ hestelass. Derret var
högast framme med ein lenningsstang av.

Swagga er ein grunn kjöte, vel 2 m. lang.
Den tyngaste enden vart vinda så ein fekte i lötke
til i tre kjukaste enden gjennom. På Swagga
har ein 3 kjemmer. (Som normalisert skrivemåte
for ^{Swagga} vilk kan ha svega.)

Swagga vort boren på høyre eller venstre skalle
eftersom det høvde.

Det måtte ein hjelpestmann til for å få swagga
på ryggen; han sto bak og hjalpke til.

Innsætte er heilt ukjent, høyr ikkje for
og: kjefte bare milde berrengst, heller ikkje lögpestreng. Høyr like ^{brukt!} ~~kjefte~~.
lån og Høst. Trillehar vort like brukt

Derom ein skulle berge nokk høy var
lån for ^{ein} regnskår, kunne ein ta eller laga ei ivand
bare

Høytang diknar på slep.

3. Høyet på utslætt vort kjört heim på vinterføre.

4. Tslætt vort brukt så ut slep. Slætt er
bakt med 2,80 m. lang og 80-90 cm. bred. Den hadde
helt bremsior - brestang - slæ: så dr meium
er skada med tannarskings. Nå helst brukt
vogn. Sommarlaset rekna ein var $\frac{2}{3}$ av int
vinterlaset

11778

Vid kjøring heime på jorden brukte ein
benustang. I begge ender av den var det slætt
inn 2 tappar. Framme gjekk det eit bra f

enden av tverrtreet på slæn over eine pinn
 og med hi andre enden av tverrtreet, der
 fra opp hi andre pinnen og vort gjort fast
 der. Bak var det fest ei vidje med
 krok i på høye sida av tverrstanga.
 Bendstauet gjekk over bendstanga hi
 denne krokar og vort fest til bendstanga
 att

Ned venterkjøring vart brukt
vårsier som lult lasset på plass.
 Over vort det fest med bendstau. Det
 vart rekka 18 kjemmer på ut venterless,
 pluss kuess.

Den tinnen og dra him høy på ski-
kjølke. Den sig ut som ein venty skitjölke
 men måtte vera lett og sterk. Meiane var
 skodd med tannarstunge, og den hadde
fjelt av tårstjork. Den drog kjelken med
Kjølksola som gjekk over eine aleste
 skraas over brysten og under andre armen.
 Det vort brukt ein stake hi å halda i
 mot mid i unnavarke. †

Det var ingen regler for korleis siste
 lasset skulle vera.

Det vort raka svart ut av jorden,
 ingenting måtte liggja att. 11778

5 Det er ingen fellersticker i bygda.

Nettskrive av Andreas Røpset 1/6 1953

fra bendstau

† Den rekka 6 kjemmer
 på ein sterk kor.